

gjort, fordi han ikke synes, at Best var en »skrupelløs barbar« og for at »udfylde et par andre huller i den danske besættelsehistorie, således at vi ved bekæmpelsen af nazismen og alverdens grusomhed når et skridt videre end blot at pege med vores fingre ad mere eller mindre tvivlsomme sydebukke«.

Udgivelsen turde være overflødig. For 30 år siden kunne Bests apologia pro vita sua have været af interesse for et dansk publikum. I dag har vi fået andre og bedre analyser af Bests politik end hans egen fremstilling, således Hans Kirchhoffs »Augustoprøret« fra 1978 og Bjørn Rosengreens »Dr. Werner Best og tysk besættelsespolitik i Danmark 1943-1945« fra 1982.

Som kildeedition kunne udgivelsen have været retfærdiggjort, men i den henseende har Peters leveret et aldeles uanvendeligt stykke arbejde. Vi får ikke den originale tekst, men Peters' oversættelse (der ind imellem vidner om vaklende dansk sprogbrug) af en fotokopi af et maskinskrevet gennemslag, der er i det danske folkebiblioteksystems besiddelse. Dette er, hvad han oplyser i forordet, og det skal man nok blive klog af. (Man tør tro, at der er tale om det eksemplar, der findes på Odense Universitetsbibliotek). Undertiden afbryder han oversættelsen for at give sine egne kommentarer uden altid at få sat slutparentesen. Disse kommentarer yder ikke læseren megen assistance. Hans håndtering af, hvad Best sagde i Århus den 9. februar 1943, skaber kun forvirring hos læseren. Der mangler en begyndelsesparentes, hvis der da ikke er kommet en slutparentes for meget med, og hvorfra det, han kalder »den egentlige tekst«, stammer, oplyses ikke. (Den er hverken fra Besættelsestidens Fakta eller fra Den parlamentariske Kommission).

Side 26 identificerer han sig med

Bests fremstilling af omstændighederne omkring dennes telegram af 8. september 1943 om en jødeaktion i Danmark uden at gøre opmærksom på, at der er andre, der har formuleret synspunkter på denne sag, end Bests forsvarer.

Udgavens største værdi forekommer at være, at den klart demonstrerer, at man skal lade de professionelle om at lave kildeeditioner.

Aage Trommer

Bjarne Nielsen Brovst: *Jødedeportationerne i Danmark og Werner Best*. (Forlaget ZAC, 1981). 194 s., hft.

BNB angiver som grunden til udgivelsen dels sin undren over frifindelsen af Best, sin angst for en fascistisk genkomst samt ønsket om at tegne et portræt af Kim Malte Bruun's bøddele. Portrættet bliver en farce malet med klicheer, angsten forståelig – den deler vi alle, og »argumentationen« for at BNB's forundring over, at Best ikke blev dødsdømt henholdsvis kendt skyldig i ansvaret for jødedeportationerne fremtræder som en ganske ligegyldig sammenhobning af beretninger og dokumenter, der synes at bygge på en tyskertro på, at det er mængden, der gør det!

Udgivelsens manglende overbevisningskraft, som alene kan invalideres ved en metodisk kritik, forstærkes totalt ved BNB's helt åbenbare mangel på overblik (tør man sige kendskab). Best har ikke blot én, men to »højre hænder«, OKW gøres til Oberkommando West (?!), de tyske frikorps efter 1. verdenskrig var »... en slags promilitarisk (!) forening af hjemvendte soldater, der ikke kunne få tiden til at gå ...«. At BNB så for at være korrekt angiver en af Theresienstadt-ghettoens ledere, dr. Paul Epstein, med det ham

af nazisterne udstyrede navn, nemlig dr. Paul Israel Epstein kan derfor ikke undre. At udgivelsen ikke er udstyret med præcise angivelser af de citerede kilder og udstyret med indeks, kan kun få mig til at spørge, om ikke også forlaget helt har tabt jordforbindelsen.

Peter v. Sperling

Palle Schmidt: *Flyveblade nedkastet over Danmark under anden verdenskrig*. (Esbjerg Seminarium, 1981). 360 s.

Rektor Palle Schmidt fra Esbjerg Seminarium fremlægger hermed resultatet af omfattende studier over de flyveblade, der dalede ned fra himlen under krigen. Da bogen kun er fremstillet i ganske få eksemplarer, der fortrinsvis findes i biblioteker, skal der her gives en nogenlunde omfattende præsentation af den. Palle Schmidt har gennemgået samlinger i Det kongelige Bibliotek, Frihedsmuseet, Bangsbomuseet samt haft kontakt med private samlere. Hertil kommer særlige overflyvningsstudier i Rigsarkivet samt i England. Resultatet er en præsentation af alle de flyveblade, der i England blev fremstillet med henblik på nedkastning over Danmark med undtagelse af to, nemlig nr. 2 og 4 af skriftet »Vi Danske«. Man tror gerne forfatteren, når han skriver, at han ihærdigt har søgt efter disse! I udgivelsen er flyvebladene fuldt gengivet i fotokopi.

I England blev der under krigen fremstillet 6½ milliard flyveblade på 29 forskellige sprog. Bladene til Danmark var såkaldt »hvid propaganda« (med afsenderbetegnelse), der dels korrekt informerede om krigens gang, dels omtalte modstandsbevægelsen rosende og søgte at overtale til aktiv modstand mod besættelsesmagten, alt i

alt såkaldt konsolideringspropaganda. Fundene blev i stort omfang registreret i rapporter inden for Statens civile Luftværn, og datoerne har kunnet konfereres med nedkastningsdatoer i et engelsk katalog over flyveblade, nedkastet af RAF; polske og norske fly har dog også nedkastet. Sønderjylland fik uforholdsmæssig mange flyveblade, hvilket skyldtes, at nedkastning var en sekundær opgave for de fly, der ad en rute over Syddanmark skulle bombe tyske byer.

I England blev der i alt fremstillet 75 flyveblade med dansk tekst under krigen, hvoraf kun ca. halvdelen faktisk blev nedkastet. Kun i en snes tilfælde er oplagsstørrelsen kendt; laveste angivelse er 16.800, højeste næsten 1,7 million af bladet »Hilsen fra England«, der blev nedkastet over Sønderjylland i tre måneder i begyndelsen af 1944. Normalt synes flyvebladene at være fremstillet i mellem 250.000 og 500.000 eksemplarer. De fleste var udgivet af PWE, »Political Warfare Executive«, og 1941 og 1944 var årene med flest nedkastninger, begge år med over 10 blade. Forfatteren har lavet skema over alle bladene, hvoraf fremgår al væsentlig dokumentation.

I materialet hæfter man sig ved en raffineret tryksag med Dannebrog på den ene side, tekst på den anden, nedkastet på Valdemarsdagen 1941. Om produktionen i øvrigt oplyses det, at redaktør Sten Gudme sad i London og redigerede 13 numre af »Vi Danske« fra oktober 1941 til august 1942. Ingen af dem, praktisk talt, blev nedkastet, men kan være distribueret på anden vis, f.eks. via Sverige. Bedre gik det med de følgende hæfter i serien »Vi vil vinde«. Ind imellem præsentationen af materialet har Palle Schmidt tilføjet relevant dokumentation, f.eks. nazistiske løbesedler og aviskommentarer,